

Martin Fahlgren (red)
Stalin och Lenins "testamente"

Innehåll

Introduktion.....	1
E H Carr om "Lenins testamente"	3
Stalin om Lenins testamente	3
Den trotskistiska oppositionen nu och förr (tal ver. 1).....	4
Den trotskistiska oppositionen förr och nu (tal ver. 2).....	7
Om högeravvikelsen i Sovjetunionens Kommunistiska Parti (bolsjevikerna).....	9
Lästips	10

Introduktion

Med ”Lenins testamente” brukar man syfta på ett antal texter, bl a brev, daterade från december 1922 till 6 mars 1923.¹ De flesta av dem blev tillgängliga utomlands redan på 1920-talet, men i Sovjetunionen publicerades de först 1956 (efter Stalins död), även om man tidigare inte direkt förnekade deras existens (mer om detta nedan).

Men 2003 kom det en bok, *Lenins ”politiska testamente”*, skriven av en rysk stalinistisk historiker, Valentin Sacharov, där denne hävdade att åtminstone delar av ”Lenins testamente” var ett falsarium ihopkokat av Lenins hustru (Krupskaja) och sekreterare.

Sacharovs bok

Lenins ”politiska testamente”

Några fakta som visar att Lenin inte var upphovsman till dessa texter redovisar dock inte Sacharov, utan han rör sig mest med ”logiska” argument, såsom att innehållet i vissa av texterna strider mot vad vi vet om Lenins goda förhållanden till Stalin, att Lenin var för sjuk för att kunna diktera dessa texter osv.

Bland pro-stalinister världen över fick Sacharovs påfund ett varmt mottagande, vilket inte är så underligt, eftersom den skarpa Stalin-kritiken i ”testamentet” ständigt varit ett irritationsmoment. När sedan den anti-kommunistiske amerikanske historikern Stephen Kotkin i *Stalin: Paradoxes of Power, 1878-1928* (utgiven 2014) tog till sig Sacharovs idé, då blev han snabbt en favoritförfattare i pro-stalinistiska kretsar.²

¹ Vilka artiklar och brev som brukar räknas till ”testamentet” varierar en del, men vanligen syftas på brev riktade till kommande partikongressen (daterade 23/12 – 31/12 1922), artikeln ”Till frågan om nationaliteterna eller om ’autonomisering’” (daterad 20-31/12) – dessa finns samlade i [Brev till kongressen m m](#) – kompletterat med brev till bl a Stalin, Trotskij och några georgiska kommunister (från början av mars 1923) – samlade i [Sista breven](#). Från samma tid hör också artikeln [Hellre mindre men bättre](#) (daterad 2/3 1923, men som flera historiker menar är feldaterad och att den i själva verket var klar redan 10/2 – se not 2 i artikeln)

² Det är märkligt hur i grunden reaktionära borgare, när de fört fram ståndpunkter som i något avseende kan tolkas positivt för Stalin och det stalinistiska Sovjet, ofta uppnått popularitet i stalinistiska kretsar. Ett tidigt exempel på det är den amerikanske Moskva-ambassadören Joseph E. Davies, som försvarade Moskva-rättegångarna 1936-38 och uttalade sig positivt om Stalin och dennes politik, men negativt om oppositionen. Varför? Jo, Davies ansåg nämligen att Stalins Sovjet inte längre var revolutionärt: ”Lenins och Trotskijs Ryssland — det vill säga bolsjevikrevolutionens Ryssland — existerar icke längre. Genom en successiv, hård och ofta brutal utveckling har regeringen åstadkommit ett statsocialistiskt system som tillämpar kapitalistiska principer och oemotståndligt drages allt längre åt höger.” (Ambassadör Davies, *På uppdrag i Moskva*, 1942, s 379-80). Men detta att Davies syn på det stalinistiska Sovjet baserades på en reaktionär uppfattning, det ignorerade man.

Kotkin skriver:

... Lenins påstådda ilska över Stalin kom till ytan plötsligt på våren och sommaren 1923 i kryptisk, dokumentär form. Huvudstycket skulle bli känt som Lenins testamente (*zavesjtjanie*) och lades fram av Lenins hustru, Nadezjda Krupskaja, med hjälp av, eller i maskopi med, de kvinnor som arbetade för Lenin, framför allt Maria Voloditjeva och Lidija Fotijeva, chef för Lenins sekretariat. Det finns inte kvar några original av de viktigaste dokument som tillskrivits Lenin (som inte alls bar någon sådan titel som ”testamente”, i själva verket ingen titel alls, när de först dök upp). Äktheten i dem har aldrig bevisats, som en rysk forskare visat i en minutiöst detaljerad granskning [syftar på den ovannämnde Sacharov]. Han hävdar, helt korrekt, att om inte övertygande dokumentära bevis framkommer med bevis för att Lenin tog initiativet till denna diktamen måste vi vara försiktiga med att slå fast att han var författaren. När detta sagts, huruvida eller inte, och om så var fallet, dessa dokument kan ha haft sitt ursprung i Lenins egna ord blev de till verklighet i sovjetiskt politiskt liv, och i synnerhet då för Stalins liv. Vi kommer att analysera de dokument som tillskrivits Lenin inte utifrån det datum de påstås ha dikterats, utan utifrån de datum och det sammanhang de offentliggjordes och, framför allt, utifrån deras konsekvenser. Den avgörande meningen – ”avlägsna Stalin”³ – skulle ytterst hemsöka sovjetiska Eurasien och världen bortanför, men i första hand skulle den hemsöka Stalin själv. (a.a. s. 473).⁴

Bland seriösa historiker (oavsett politisk färg) har dessa på mycket lösa grunder – nära 50 år efter Stalins död – framförda tvivel om äktheten av ”Lenins testamente” fått litet gehör. Ett viktigt faktum är att ingen under Stalins levnad ifrågasatte breven, vilka Stalin själv vid flera tillfällen citerade och hänvisade till – vilket vi ska titta närmare på nedan. Det är uppenbart att det är främst ett politiskt/ideologiskt problem, inte sakförhållanden, som fått Stalin-beundrarna att greppa efter Sacharovs halmstrå – det passar bra in i en agenda där Stalin ska framstå som Lenins ende verkliga efterträdare och rättmätige politiske arvinge.⁵

Fortsättningsvis ska vi titta lite närmare på ”Lenins testamente” i ett historiskt perspektiv, och då främst på hur Stalin själv använde sig av detsamma. Vi gör det genom att återge 4 texter, först en not hämtad från historikern E H Carr, som kortfattat redogör för hur frågan hanterades under Stalin-epoken, följt av 3 utdrag ur tal av Stalin, där denne refererar till och citerar ”testamentet”.

MF 4/4 2019

³ På engelska användes här ordet ”remove”, som vanligen brukar översättas med ”avlägsna”, men kan även översättas med ”förflytta”, som används i den officiella svenska översättningen.

⁴ KP-aren Anders Carlsson tillhör de som med stort gillande noterat Kotkin på denna punkt. I sin bok om Oktoberrevolutionen *Resan in i det okända* (2019) skriver han (s 250): ’I sin väldokumenterade bok ”Stalin” från 2014, visar Stephen Kotkin att de texter som oriktigt kallas ”Lenins testamente” med största sannolikhet är förfälskningar, hoptotade av Lenins fru Nadezjda Krupskaja och hans sekreterare Lidiya Fotijeva.’ Att det i stort sett helt saknas bevis för detta bekymrar inte AC – det överensstämmer ju med vad han vill tro.

⁵ Det finns faktiskt en slags föregångare till Sacharov, nämligen den ryske reaktionäre nationalisten och antisemiten (senare nazisten) Sergej Dmitrievskij, vars Stalin-biografi (se hans [Stalin](#)) kom ut på svenska 1931. Där framställs det som att Lenins sekreterare och Krupskaja manipulerade den sjuke Lenin till att attackera Stalin, en historieskrivning som dåvarande *M-L-Gnistan*-redaktören (senare r-aren) Sigge Åkervall nappade på. Om denna sorgglustiga historia, se Kent-Åke Anderssons [Kfml:s omvälvning](#) (där ingår även *Gnistan*-artikeln).

E H Carr om ”Lenins testamente”

[Ur E H Carrs *Mellan Lenin och Stalin*, sid 247. OBS att detta är skrivet 1954, dvs innan 1956, då ”testamentet” gavs ut i Sovjetunionen]

Det så kallade testamentet och dess efterskrift [om Stalins grovhet] lästes den 22 maj 1924, strax före den trettonde partikongressen, upp inför ett möte med ledande partimedlemmar [den som läste var Kamenev]. Från och med denna tid var dess innehåll vida känt inom partiet, men själva texten publicerades aldrig. År 1926 beslöt centralkommittén att be nästa partikongress ”om tillstånd” för att ”trycka upp detta dokument” (Stalin, *Sotjinenija*, x, 176), men detta förefaller aldrig ha blivit gjort. En sammanfattning av dokumentet, med felaktigheter i vissa detaljer, publicerades för första gången i *Sotsialistitjeskij Vestnik* (Berlin), No. 15 (85), 24 juli 1924, sid. 11-12. En ganska klumpig men korrekt, engelsk översättning (som Max Eastman hade lyckats få tag på), publicerades i *New York Times*, 18 oktober 1926, och i L. Trotskij, *The Real Situation in Russia*, sid. 320-23. Denna översättning har blivit den vedertagna versionen och är den som använts ovan [syftar på Carrs bok, vi använder nedan den officiella svenska översättningen]. Saken komplicerades av det faktum att Trotskij 1925, under påtryckningar från sina kollegor inom politbyrån om att offentligt ta avstånd från Eastmans angrepp på partiet (Stalin, *Sotjinenija*, x, 174) publicerade en artikel i vilken han beskrev anklagelsen mot centralkommittén för att ”gömma undan” skrifter av Lenin — däribland ”det så kallade 'testamentet'” — som ”förtal”. Och Trotskij fortsatte: ”Under sken av att det skulle utgöra något ”testamente” omnämns i emigranternas, utländsk borgerlig samt mensjevnikisk press ofta (i en form förvrängd till oigenkännlighet) ett av Vladimir Iljitjs brev som innehåller råd av organisatorisk karaktär”. (*Bolsjevik*, No. 16, 1 september 1925, sid. 68.)⁶ Detta vilseledande uttalande till trots har textens äkthet dock inte ifrågasatts. Avsnitt ur texten citerades senare av ledande bolsjeviker, och såväl efterskriften som andra avsnitt ur dokumentet citerades den 23 oktober 1927 av Stalin själv vid ett tal inför partiets centralkommitté. Detta tal återgavs i *Pravda*, 21 november 1927, och i [tyska] *Inprekorr*, No. 109, 8 november 1927, sid. 2366, samt omtrycktes i J.V. Stalin, *Ob Oppozisii* (1928), 723. (Den version av talet som finns i Stalin, *Sotjinenija*, x, 175, utelämnar det direkta citatet.)

Stalin om Lenins testamente

Som Carr framhåller så citerade Stalin själv vid flera tillfällen delar av Lenins ”testamente”, när det passade hans politiska syften. Men det var en rätt som han reserverade för sig själv. Testamentet var fö hemligstämplat tills ett par år efter Stalins död.

Nedan återges utdrag ur tal där Stalin kommenterade och citerade Lenins ”testamente”.

De 2 första är från det ovan nämnda tal som Stalin höll 23 oktober 1927. Som Carr skriver finns talet i två versioner, dels originalversionen som publicerades i engelska utgåvan av Komintens tidskrift *International Press Correspondence* 17 november 1927 (”The Trotzkyist Opposition Now and in former Times”)⁷, dels en reviderad version i Stalins *Works* vol, 10 s 173 ff. (”The Trotskyist Opposition Before and Now”)⁸. Slutligen följer ett utdrag ur ett tal från april 1929, där Stalin citerar vad Lenin sade om Bucharin.

Kommentarer har tillagts i noter.

⁶ Trotskijs påtvingade uttalande, som mindre nogräknade stalinister, särskilt före 1956, använde som ”bevis” på att ”testamentet” inte existerade, gavs stor spridning internationell kommunistpress, inklusive i förkortad form i svenska *Folkets Dagblad*. Samlingen [Brev om Eastman](#) innehåller Trotskijs uttalande från 1925 (2 versioner) och hans kommentarer till episoden 1928 (”Max Eastman: en vän till oktoberrevolutionen”).

⁷ Hela numret finns här: [Vol 7, No. 64, November 17, 1927](#). Tidskriften kom ut på flera andra språk, bl a tyska (*Inprekorr*), franska och spanska (dock inte svenska).

⁸ Se [The Trotskyist Opposition Before and Now](#)

Den trotskistiska oppositionen nu och förr (tal ver. 1)

(Ur ”Tal hållet vid SUKP:s CK:s och CKK:s plenarmöte i oktober”.)

[Källa: [International Press Correspondence Vol 7, No. 64, November 17, 1927](#), tillgängligt på [marxists.org](#).]

1. Några smärre frågor

Kamrater, jag har inte så mycket tid, så jag ska därför bara tackla enskilda frågor.

Framförallt skulle jag vilja diskutera den personliga faktorn. Ni har hört här hur oppositionen skymfade Stalin, utan att spara på krafterna. Det förvånar mig inte, kamrater. Omständigheten att de våldsammaste angreppen riktades mot Stalin förklaras av det faktum att Stalin kanske känner till mer om oppositionens förräderier än andra bland våra kamrater, och att det därmed inte är så lätt att lura honom. Det är orsaken till att de först och främst riktar sina slag mot Stalin. Nå, låt dem skälla så mycket de vill. För vem är Stalin? Stalin är en person av föga betydelse. Tänk på Lenin. Vem vet inte att oppositionen, under ledning av Trotskij, vid tiden för augustiblocket, drev en ännu mer oförsämd förtalskampanj mot Lenin? Hör bara vad till exempel Trotskij sa:

Vilket absurt högmod denna bedrägliga grälsjukhet är som Lenin, denne mästare på denna sak, denne professionelle exploatör av den ryska arbetarklassens efterblivenhet, systematiskt underblåser. (se ”Trotskijs brev till Tjcheidze”, april 1913).

Vilket språk! Lägg märke till det! Och det är Lenin han skriver så om! Är det då förvånande att Trotskij, som behandlar den store Lenin så nonchalant trots att han inte ens är värdig att knyta dennes skosnören, nu av all kraft skäller ut en av Lenins många elever – kamrat Stalin? Det är uppenbart att det inte finns någon anledning att förvånas... Men till och med jag tycker att det är en hedersbevisning att hela oppositionen riktar allt sitt hat mot Stalin. Jag tycker att det vore både egendomligt och motbjudande om oppositionen, som försöker förstöra partiet, skulle lovorda Stalin, som försvarar grundvalarna för Lenins parti.⁹

Lenins ”testamente”. Oppositionen höjde sina röster – ni hörde det allihop – att partiets centralkommitté ”dolde” Lenins ”testamente”. Som ni vet har vi diskuterat den frågan flera gånger vid centralkommitténs och den centrala kontrollkommissionens möten, ni vet det. (En röst: ”Dussintals gånger.”) Det har om och om igen bevisats att ingen har dolt någonting eller döljer någonting, att Lenins ”testamente” riktade sig till den trettonde partikongressen, att det, detta ”testamente”, lästes upp vid kongressen (*Röster*: ”Det är sant!”)¹⁰, att kongressen *enhälligt* beslutade att inte publicera det, bland annat därför att Lenin själv inte ville eller krävde att det skulle publiceras.¹¹ Oppositionen känner till detta lika bra som vi. Icke desto mindre har den fräckheten att förkunna att centralkommittén ”döljer” ”testamentet”.

Om jag inte misstar mig togs frågan om Lenins ”testamente” upp så tidigt som 1924. Det finns en viss Eastman, en tidigare amerikansk kommunist som senare uteslöts ur partiet. Denne man beblandade sig med trotskisterna i Moskva, och stötte på en del rykten och skvaller om Lenins ”testamente”, och reste utomlands och publicerade en bok med titeln *Efter Lenins död*, i vilken han gjorde sitt bästa för att så mycket som möjligt svartmåla partiet,

⁹ Ovanstående är typiskt för den kampanj som fördes mot Trotskij vid denna tid. Man citerade polemik mellan Trotskij och Lenin som skedde långt före oktoberrevolutionen, som om den polemiken (där båda använde hårda ord) var relevant över 10 år senare.

¹⁰ Detta är inte riktigt sant. I själva verket beslöt man på ett möte 22 maj, dvs innan kongressen, att *inte* läsa upp testamentet inför kongressen (bl a under protester från Krupskaja). Däremot skulle det förmedlas till ledarna för de delegationer som närvar vid kongressen” (Carr a.a., s 339). Det lästes därför heller inte upp för alla kongressdeltagare, utan enbart ett begränsat urval ledande representanter som dessutom avkrävdes tystnadsplikt.

¹¹ Detta är inte sant. Det finns inga bevis på att Lenin skulle ha varit emot publicering.

centralkommittén och sovjetmakten, och i vilken han grundar allt på antagandet att vårt partis centralkommitté ”dolde” Lenins ”testamente”.¹²

Eftersom denne Eastman tidigare hade umgåtts med Trotskij, krävde vi medlemmar i politbyrån, kamraterna Rykov, Zinovjev, Kamenev, Bucharin, Stalin och Molotov, att Trotskij skulle ta avstånd från Eastman, som genom att hålla fast vid Trotskij och hänvisa till oppositionen, lade ansvaret för förtalet av vårt parti vad gäller ”testamentet” hos Trotskij. Med tanke på detta uppenbara faktum tog Trotskij faktiskt offentligt avstånd från Eastman, och gjorde ett uttalande om det i pressen. Det publicerades i *Bolsjevik*, nr 16, september 1925. Jag skulle vilja läsa det stycke i Trotskij's artikel som handlar om frågan huruvida partiet och dess centralkommitté dolde Lenins ”testamentet” eller ej. Jag citerar Trotskij's artikel:

På flera ställen hävdar Eastman att centralkommittén har ”dolt” och undanhållit partiet ett stort antal ytterst viktiga dokument som Lenin skrev under den sista tiden av sitt liv. (Dokumenterna i fråga är breven om den nationella frågan, det ökända ”testamentet”, etc.) *Detta är rent förtal mot vårt partis centralkommitté*. Eastmans ord ger intrycket att Lenin skrev dessa brev, som är rådgivande och behandlar partiets inre organisation, i syfte att publicera dem. Det är inte alls i överensstämmelse med fakta. Under sin sjukdom skickade Lenin upprepade gånger brev och förslag till partiets ledande organ och kongresser. Det måste definitivt slås fast att alla dessa brev och förslag undantagslöst kom fram till sin bestämmelseort och kom till den tolfte och trettonde kongressens delegaters kännedom, och de har undantagslöst utövat ett inflytande på partiets beslut. Om inte alla dessa brev har publicerats så beror det på att författaren inte avsåg att de skulle publiceras. Kamrat Lenin har inte efterlämnat något ”testamente”, karaktären på hans relation till partiet och själva partiets natur utesluter möjligheten av ett sådant ”testamente”. Med beteckningen ”testamente” menar den borgerliga och mensjevnikiska pressen i allmänhet ett av kamrat Lenins brev (som har ändrats så mycket att det nästan är oigenkännligt) där han ger partiet några organisatoriska råd. Den trettonde partikongressen ägnade största uppmärksamhet åt detta och de andra breven och drog de lämpliga slutsatserna. *Allt tal om ett dolt eller förvanskat ”testamente” är ingenting annat än en föraktlig lögn som är riktad mot kamrat Lenins verkliga vilja* och mot det av honom skapade partiets intressen. (Trotskij, ”[Brev om Eastmans bok](#)”, på marxistarkiv.se, s 2. Kursiveringarna är Stalins – öa.)¹³

Detta verkar otvetydigt, det är vad Trotskij skrev och ingen annan. Vad får nu kamraterna Trotskij och Kamenev att förvanska saker och ting och hävda att partiet och dess centralkommitté ”döljer” Lenins ”testamente”. Det är ”möjligt” med felsägningar, men det måste finnas gränser.

Det sägs att Lenin i ”testamentet” i fråga föreslog kongressen, att den mot bakgrund av Stalins ”grovhet” skulle överväga att placera en annan kamrat som generalsekreterare i Stalins ställe. Det är helt sant. Låt oss läsa det stycket, även om det redan har lästs upp upprepade gånger på plenarmötet:

Stalin är alltför grov, och denna brist, som är fullt tolerabel i vår mitt och i relationerna mellan oss kommunister, kan inte tolereras hos en generalsekreterare. Därför föreslår jag kamraterna att överväga ett sätt att förflytta Stalin från denna post och till den utse en annan person, som är överlägsen kamrat Stalin bara i ett avseende, nämligen att han är tolerantare, lojalare, hövligare och mer uppmärksam mot kamraterna, mindre nyckfull osv.

Ja, kamrater, jag är grov [el. ”oförskämd”, eng. rude] mot de som på ett grovt och illojalt sätt förstör och splittrar partiet. Jag har aldrig gjort någon hemlighet av det och tänker inte göra det nu. Redan vid centralkommitténs första plenarmöte efter den trettonde kongressen,

¹² Denna mycket läsvärda bok finns (på engelska) på webbplatsen marxists.org: [Since Lenin Died](#)

¹³ I artikeln ”Max Eastman: en vän till oktoberrevolutionen”, som ingår i ”Brev om Eastmans bok” s 5ff, redogör Trotskij själv hur han tvingades underteckna uttalandet. Det är därför mycket ohederligt av dagens stalinister att låtsas som att den av Stalin citerade Trotskij-artikeln uttryckte Trotskij's verkliga uppfattning.

lämnade jag in min avskedsansökan i rollen som generalsekreterare, och bad plenarmötet att befria mig från dessa plikter. Kongressen diskuterade själv denna fråga. Den diskuterades av varenda delegation, och alla delegationer, inklusive Trotskij, Kamenev och Zinovjev, beslutade *enhälligt* att Stalin skulle stanna på sin post. Vad kunde jag göra? Överge min post? Det ligger inte i min natur. Jag har aldrig lämnat någon post, oavsett vilken post, och jag har ingen rätt att göra det, för det vore att desertera. Som jag har sagt tidigare är jag ingen fri man, och när partiet ålägger mig en plikt så måste jag lyda. Ett år senare gav jag återigen plenarmötet en hemställan att befria mig, men jag blev ännu en gång förpliktigad att stanna på min post. Vad annat kunde jag göra?

Vad gäller att publicera "testamentet" så beslutade kongressen att inte publicera det, eftersom det riktade sig till kongressen och inte var ämnat att publiceras. Vi har beslutet från ett plenarmöte med centralkommittén och den centrala kontrollkommissionen 1926 om att be den femtonde kongressen om tillåtelse att publicera nämnda dokument.¹⁴ Vi har beslutet från samma plenarmöte med centralkommittén och den centrala kontrollkommissionen att publicera andra av Lenins brev, där han pekade på Kamenevs och Zinovjevs misstag just innan oktoberupproret och krävde att de skulle uteslutas ur partiet. Uppenbarligen är allt detta tal om att partiet döljer dessa dokument skamligt förtal.¹⁵ Det är uteslutet att bolsjevikpartiet, bolsjevikpartiets centralkommitté, någonsin har fruktat sanningen. Bolsjevikpartiets styrka ligger i just det faktum att det inte fruktar sanningen och ser sanningen rakt i ansiktet. Tror oppositionen att centralkommittén gömmer brev där Lenin talar om behovet att utesluta Zinovjev och Kamenev från partiet? Det vore löjligt och dumt.

Oppositionen tänker använda Lenins "testamente" som ett trumfkort, men det räcker att läsa "testamentet" för att inse att det inte finns något trumfkort i det. Tvärtom är Lenins "testamente" ödesdigert för oppositionens nuvarande ledare. Det är i själva verket ett faktum att Lenin i sitt "testamente" anklagar Trotskij för att vara skyldig till "ickebolsjevism", och vad gäller det misstag Kamenev och Zinovjev begick under oktober, så säger han att det misstaget inte var någon "tillfällighet". Vad betyder det? Det betyder att Trotskij, som lider av "ickebolsjevism", och Kamenev och Zinovjev, vars misstag inte är någon "tillfällighet" och kan och säkerligen kommer att upprepas, inte går att lita på *politiskt*.¹⁶

Det är talande att det inte finns ett ord, inte en fingervisning i "testamentet" om att Stalin har begått misstag. Det hänvisar bara till Stalins grovhet. Men bristande hövlighet är inte och kan inte räknas som en brist i Stalins *politiska* linje eller ståndpunkt.

Jag skall inte vidare karakterisera de andra medlemmarna i centralkommittén efter deras personliga egenskaper. Jag vill bara påminna om att oktoberepisoden med Zinovjev och Kamenev givetvis inte var någon tillfällighet, men att den lika litet kan läggas dem personligen till last som Trotskij hans ickebolsjevism.¹⁷

¹⁴ Tomt löfte, ty detta skedde aldrig – i Sovjet publicerades dessa texter först 1956.

¹⁵ Detta är demagogi. Det faktum att man vid denna tidpunkt publicerade texter där Lenin kritiserade Zinovjev och Kamenev är väl knappast särskilt märkligt, ty 1926 hade det uppstått motsättningar mellan Stalin och dessa 2 figurer, varför det var opportunt att publicera kritik mot dem. Se även följande not.

¹⁶ Lagg märke till (se det följande citatet) att Lenin inte alls kritiserar Trotskij för hans "icke-bolsjevism", utan tvärtom betonar att Trotskij "icke-bolsjevism" *inte* kan läggas honom "personligen till last" (samma gäller Zinovjev och Kamenev). Det Lenin syftar på är att Trotskij inte blev medlem i bolsjevikpartiet förrän 1917 och att detta inte bör användas mot honom. Men Stalin vrider det till motsatsen, att Lenin kritiserade Trotskij för att inte vara bolsjevik och därför inte var att lita på politiskt. Något sådant står inte i "testamentet" utan är Stalins eget påhitt.

¹⁷ Stalin citerar bara de delar av testamentet som kan tolkas som negativa vad gäller Trotskij. Positiva omdömen återger han inte, exempelvis följande: "Personligen är han [Trotskij] måhända den talangfullaste medlemmen i den nuvarande centralkommittén".

Kommentarer överflödiga.¹⁸

Den trotskistiska oppositionen förr och nu (tal ver. 2)
(Ur "Tal vid SUKP(b):s centralkommittés och centrala kontrollkommissionens gemensamma plenarmöte. 23 oktober 1927".)

[Källa: Stalin, *Works*, band 10, augusti-december 1927, Moskva: Foreign Languages Publishing House, 1954. Lägg märke till att i denna redigerade version har en hel del i originalversionen ändrats och ett ganska stort avsnitt i originalversionen har strukits och ersatts med ett nyskrivet stycke som sammanfattar det som borttagits (det nya avsnittet har **rödmarkerats** nedan). Att inte publicera texter alls eller stryka eller skriva om vissa avsnitt, var vanligt förekommande under Stalin-epoken. Och det gällde inte bara texter, utan även fotografier och andra historiska dokument.

Noterna ovan i version 1 av talet är även tillämpliga på denna andra version, men upprepas inte här.]

I. Några smärre frågor

Kamrater, jag har inte så mycket tid, och av det skälet ska jag därför bara tackla enskilda frågor. Först av allt om den personliga faktorn. Ni har här fått höra hur ihärdigt de oppositionella far ut med ovetta mot Stalin, de skäller på honom av all kraft. Det förvånar mig inte, kamrater. Skälet till att huvudangreppen riktades mot Stalin är för att Stalin kanske känner till oppositionens knep bättre än en del av våra kamrater, och jag törs säga att det inte är så lätt att lura honom. Så de riktar först och främst sina slag mot Stalin. Nå, låt dem fara ut med ovetta så mycket de vill.

Och vad är Stalin? Stalin är bara en smärre figur. Ta Lenin. Vem vet inte att oppositionen, under ledning av Trotskij, vid tiden för augustiblocket drev en ännu grövre förtalskampanj mot Lenin? Lyssna till exempel på Trotskij:

Det bedrövliga käbblande som systematiskt underblåstes av Lenin, denne mästare på denna sak, denne professionelle exploatör av den ryska arbetarklassens efterblivenhet, verkar vara en meningslös fix idé. (se "Trotskijs brev till Tjcheidze", april 1913).

Lägg märke till språket, kamrater! Lägg märke till språket. Det är Trotskij som skriver. Och skriver om Lenin.

Är det då förvånande att Trotskij, som skrev på ett så ohyfsat sätt om den store Lenin, vars skosnören han inte var värdig att knyta, nu skulle fara ut i ovetta mot en av Lenins många elever – kamrat Stalin?

Än mer. Jag tycker att oppositionen hedrar mig genom att ge utlopp åt allt sitt hat mot Stalin. Det är som det ska. Jag tycker att det vore märkligt och motbudande om oppositionen, som försöker förstöra partiet, skulle lovorda Stalin, som försvarar den leninistiska partiprincipens grundvalar.

Nu om Lenins "testamente". Oppositionens medlemmar höjde sina röster – ni hörde dem – att partiets centralkommitté "dolde" Lenins "testamente". Den frågan har vi diskuterat flera gånger vid centralkommitténs och den centrala kontrollkommissionens möten, ni vet det. (En röst: "Ett otal gånger.") Det har om och om igen bevisats att ingen har dolt någonting, att Lenins "testamente" riktade sig till den trettonde partikongressen, att detta "testamente" lästes upp vid kongressen (*Röster*: "Det är sant!"), att kongressen *enhälligt* beslutade att inte publicera det, eftersom bland annat Lenin själv inte ville att det skulle publiceras och inte bad om att det skulle publiceras. Oppositionen känner till detta lika bra som vi. Icke desto mindre

¹⁸ Jaså! Se ovan.

har den fräckheten att förkunna att centralkommittén ”döljer” ”testamentet”.

Om jag inte misstar mig togs frågan om Lenins ”testamente” upp så tidigt som 1924. Det finns en viss Eastman, en tidigare amerikansk kommunist som senare uteslöts ur partiet. Denne man beblandade sig med trotskisterna i Moskva, och stötte på en del rykten och skvaller om Lenins ”testamente”, och reste utomlands och publicerade en bok med titeln *Efter Lenins död*, i vilken han gjorde sitt bästa för att svartmåla partiet, centralkommittén och sovjetregimen, och vars kärna var att vårt partis centralkommitté ”dolde” Lenins ”testamente”. Med tanke på att denne Eastman tidigare hade umgåtts med Trotskij, krävde vi medlemmar i politbyrån¹⁹ att Trotskij skulle ta avstånd från Eastman, som höll fast vid Trotskij och hänvisade till oppositionen, och därmed hade gjort Trotskij ansvarig för de förtalande uttalandena mot vårt parti om ”testamentet”. Eftersom frågan var så uppenbar, tog Trotskij verkligen offentligt avstånd från Eastman i ett uttalande i pressen. Det publicerades i *Bolsjevik*, nr 16, september 1925.

Tillåt mig att läsa det stycke i Trotskij's artikel där han tar itu med frågan huruvida partiet och dess centralkommitté dolde Lenins ”testamentet” eller ej. Jag citerar Trotskij's artikel:

På flera ställen hävdar Eastman att centralkommittén har ”dolt” och undanhållit partiet ett stort antal ytterst viktiga dokument som Lenin skrev under den sista tiden av sitt liv. (Dokumenterna i fråga är breven om den nationella frågan, det ökända ”testamentet”, etc.) *Detta är rent förtal mot vårt partis centralkommitté*. Eastmans ord ger intrycket att Lenin skrev dessa brev, som är rådgivande och behandlar partiets inre organisation, i syfte att publicera dem. Det är inte alls i överensstämmelse med fakta. Under sin sjukdom skickade Lenin upprepade gånger brev och förslag till partiets ledande organ och kongresser. Det måste definitivt slås fast att alla dessa brev och förslag undantagslöst kom fram till sin bestämmelseort och kom till den tolfte och trettonde kongressens delegaters kännedom, och de har undantagslöst utövat ett inflytande på partiets beslut. Om inte alla dessa brev har publicerats så beror det på att författaren inte avsåg att de skulle publiceras. Kamrat Lenin har inte efterlämnat något ”testamente”, karaktären på hans relation till partiet och själva partiets natur utesluter möjligheten av ett sådant ”testamente”. Med beteckningen ”testamente” menar den borgerliga och mensjevikiska pressen i allmänhet ett av kamrat Lenins brev (som har ändrats så mycket att det nästan är oigenkännligt) där han ger partiet några organisatoriska råd. Den trettonde partikongressen ägnade största uppmärksamhet åt detta och de andra breven och drog de lämpliga slutsatserna. *Allt tal om ett dolt eller förvanskat ”testamente” är ingenting annat än en föraktlig lögn som är riktad mot kamrat Lenins verkliga vilja* och mot det av honom skapade partiets intressen. (Trotskij, ”[Brev om Eastmans bok](#)”, på marxistarkiv.se, s 2. Kursiveringarna är Stalins, och i texten i *Works* står genomgående ”Vladimir Iljitj” och inte ”Lenin” - öa.)

Tydligt, skulle man tycka. Det skrevs av ingen annan än Trotskij. På vilken grundval skildrar då Trotskij, Zinovjev och Kamenev hur partiet och dess centralkommitté ”döljer” Lenins ”testamente”. Det är ”tillåtet” att berätta, men man ska veta när man ska sluta.

Det sägs att kamrat Lenin i detta ”testamente” föreslog kongressen, att den mot bakgrund av Stalins ”grovhet” skulle överväga frågan att placera en annan kamrat som generalsekreterare i Stalins ställe. Det är helt sant. Ja, kamrater, jag är oförskämnd mot de som skändligt och gement förstör och splittrar partiet. Jag har aldrig dolt det och döljer det inte nu. Det kanske behövs en del mildhet under behandlingen av splittrare, men jag är dålig på det. Vid centralkommitténs allra första möte efter den trettonde kongressen, bad jag centralkommitténs plenarmöte att befria mig från mina plikter som generalsekreterare. Kongressen diskuterade själv denna fråga. Den diskuterades av varje enskild delegation, och alla delegationer, inklusive Trotskij, Kamenev och Zinovjev, förpliktigade *enhälligt* Stalin att stanna på sin post.

¹⁹ Lägg märke till att man har strukit bisatsen ”kamraterna Rykov, Zinovjev, Kamenev, Bucharin, Stalin och Molotov”. F ö kan nämnas att när Stalin i originalet kallat personer som ”kamrater”, och dessa senare utrensats, då har man i stort sett alltid strukit ordet ”kamrat”/”kamrater” när texten ges ut på nytt.

Vad kunde jag göra? Överge min post? Det ligger inte i min natur. Jag har aldrig övergivit någon post och jag har ingen rätt att göra det, för det vore att desertera. Som jag redan har sagt är jag ingen fri man, och när partiet ålägger mig en plikt så måste jag lyda.

Ett år senare redan gav jag återigen plenarmötet en hemställan att befria mig, men jag blev ännu en gång förpliktigad att stanna på min post.

Vad annat kunde jag göra?

Vad gäller att publicera "testamentet" så beslutade kongressen att inte publicera det, eftersom det riktade sig till kongressen och inte var ämnat att publiceras.

Vi har beslutet från ett plenarmöte med centralkommittén och den centrala kontrollkommissionen 1926 om att be den femtonde kongressen om tillåtelse att publicera detta dokument. Vi har beslutet från samma plenarmöte med centralkommittén och den centrala kontrollkommissionen att publicera andra av Lenins brev, där han pekade på Kamenevs och Zinovjevs misstag just innan oktoberupproret och krävde att de skulle uteslutas ur partiet.

Uppenbarligen är talet om att partiet döljer dessa dokument skamligt förtal. Bland dessa dokument finns brev från Lenin som betonar behovet att utesluta Zinovjev och Kamenev från partiet. Bolsjevikpartiet, bolsjevikpartiets centralkommitté, har aldrig fruktat sanningen. Bolsjevikpartiets styrka ligger i just det faktum att det inte fruktar sanningen och ser sanningen rakt i ansiktet.

Oppositionen försöker utnyttja Lenins "testamente" som ett trumfkort, men det räcker att läsa "testamentet" för att inse att det inte alls är ett trumfkort för dem. Tvärtom är Lenins "testamente" ödesdigert för oppositionens nuvarande ledare.

Det är i själva verket ett faktum att Lenin i sitt "testamente" anklagar Trotskij för att vara skyldig till "ickebolsjevism", och vad gäller det misstag Kamenev och Zinovjev begick under oktober, så säger han att det misstaget inte var någon "tillfällighet". Vad betyder det? Det betyder att Trotskij, som lider av "ickebolsjevism", och Kamenev och Zinovjev, vars misstag inte är någon "tillfällighet" som kan och säkerligen kommer att upprepas, inte går att lita på *politiskt*.

Det är betecknande att det inte finns ett ord, inte en fingervisning i "testamentet" om att Stalin har begått misstag. Det hänvisar bara till Stalins grovhet. Men grovhet är inte och kan inte räknas som en brist i Stalins *politiska* linje eller ståndpunkt.

Jag citerar här det relevanta stycket i "testamentet":

Jag skall inte vidare karakterisera de andra medlemmarna i centralkommittén efter deras personliga egenskaper. Jag vill bara påminna om att oktoberepisoden med Zinovjev och Kamenev givetvis inte var någon tillfällighet, men att den lika litet kan läggas dem personligen till last som Trotskij hans ickebolsjevism.

Tydligt, skulle man tycka.

[Båda versionerna av Stalins tal är översatta av Göran Källqvist]

Om högeravvikelsen i Sovjetunionens Kommunistiska Parti (bolsjevikerna)

[ur Tal på SUKP(b):s Centralkommittés och Centrala kontrollkommissions plenum den 1 april 1929. Återgivet i *Leninismens problem* (1951), s. 323-419, det följande avsnittet på s 385-386. Här använder sig Stalin av "testamentet" för att kritisera Bucharin.²⁰]

²⁰ Bucharin åtalades vid 3:e Moskvarättegången 1938, dömdes till döden och avrättades.

g) Bucharin som teoretiker

Sådana är i huvudsak de viktigaste fel, som högeroppositionens teoretiker — Bucharin — gjort sig skyldig till i våra viktigaste politiska frågor.

Det säges att Bucharin är en av vårt partis teoretiker. Det är naturligtvis riktigt. Men saken är den att inte allt står rätt till hos honom beträffande teorin. Det kan man se redan därav att han gjort sig skyldig till fel på fel i de frågor som rör partiets teori och politik, vilka jag just karaktäriserat. Det kan inte vara möjligt att dessa fel – de fel som står i samband med Kommunistiska internationalen, felen i frågorna om klasskampen, om klasskampens skärpning, om bönderna, om nya ekonomiska politiken, om de nya formerna för samverkan – att alla dessa fel av en tillfällighet yppat sig hos honom. Nej, dessa fel är inte tillfälliga. Dessa Bucharins fel har framgått av hans oriktiga teoretiska inställning, av hans teoretiska skavanker. Ja, Bucharin är en teoretiker, ehuru inte en fullt marxistisk sådan, han är en teoretiker, som ännu har åtskilligt att lära för att bli en marxistisk teoretiker.

Man hänvisar till kamrat Lenins bekanta brev om Bucharin som teoretiker. Låt oss läsa upp detta brev:

”Bland centralkommitténs unga medlemmar”, säger Lenin, ”vill jag säga några ord om Bucharin och Pjatakov. De är enligt min mening de mest framträdande krafterna (bland de yngsta krafterna), och beträffande dem borde man beakta följande: Bucharin är inte bara en av partiets mest värdefulla och betydande teoretiker, han anses också med rätt som hela partiets favorit, men *hans teoretiska åsikter kan endast med mycket stora betänkligheter betecknas som helt marxistiska, ty det finns hos honom någonting skolastiskt (han har aldrig lärt sig och efter vad jag tror aldrig helt förstått dialektiken).*”²¹ (Stenogrammet från centralkommitténs juliplenium 1926, IV häftet, s. 66.)

Således en teoretiker utan dialektik. En skolastisk teoretiker, En teoretiker, vars ”teoretiska åsikter endast med mycket stora betänkligheter kan betecknas såsom fullt marxistiska”. Sådan är Lenins karaktäristik av Bucharins teoretiska fysiologi.

Ni förstår själva, kamrater, att en sådan teoretiker ännu har en hel del att lära. Och om Bucharin skulle inse att han ännu inte är en fullt färdig teoretiker, att han ännu har åtskilligt att lära, att han är en teoretiker som ännu inte bemästrat dialektiken, och dialektiken är ju marxismens själ – om han insåge detta, så skulle han vara anspråkslösare, och av detta skulle partiet endast vinna. Men det fatala är att Bucharin inte är bekämd med anspråkslöshet. Det fatala är att han inte bara inte är bekämd med anspråkslöshet utan rentav företar sig att mästra vår lärare Lenin i en hel rad frågor och framför allt i frågan om staten. Det är det fatala med Bucharin.

Tillåt mig att i detta sammanhang hänvisa till Lenins bekanta teoretiska tvist med Bucharin år 1916 i frågan om staten. Det är viktigt för oss dels för att blotta Bucharins gränslösa förmåtenhet, när han företar sig att mästra Lenin, dels för att blotta rötterna till hans teoretiska svagheter i så viktiga frågor som frågan om proletariats diktatur, om klasskampen o. s. v.

Lästips

Tidsdokument:

[Lenins kamp mot stalinismen](#). Texter av Lenin och Trotskij (innehåller Lenins ”testamente” + flera andra relevanta texter, organiserade och kommenterade efter ämnesområde).

[Svenska kommunisterna och ”Lenins testamente”](#). Redovisar det svenska kommunistpartiets reaktioner efter det att Moskva 1956 publicerat ”Lenins testamente”.

²¹ Kurs. av mig. J. St. [Citatet är från Lenins ”Brev till kongressen”, ofta kallat ”Lenins testamente” – MF]

Historiska arbeten:

Moshé Lewin: [Lenins sista strid](#). Skildrar utförligt den kamp som Lenin förde i slutet av sitt liv.

Pierre Broué: *Trotsky – En biografi*, kapitel 25 ("Partiet utan Lenin") redogör för menings-
skiljaktigheterna och intrigerna i högsta partiledningen kort efter Lenins död.

Isaac Deutscher: [Den avväpnade profeten](#). Kapitel 2 ("Anatemat") innehåller en bra redogörelse för hur affären med Lenins testamente hanterades innan och vid partiets 13:e kongress i maj 1924.

Louis Fischer: [Lenin](#) (1964). Kapitel 42 ("Lenins sista vilja och testamente")